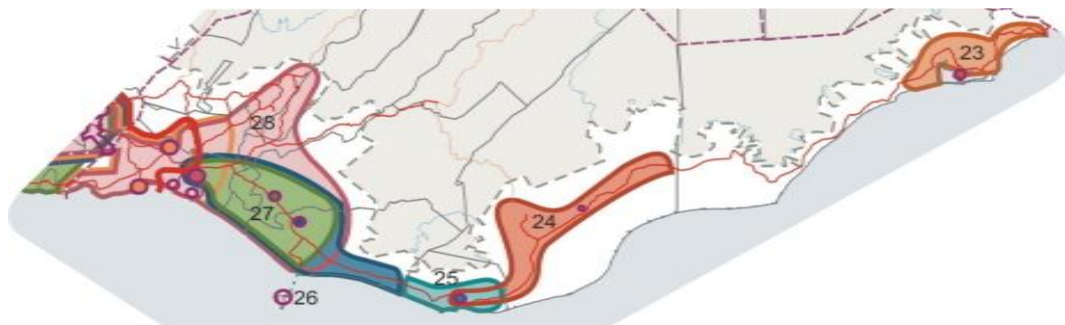

Suðurland

Á Suðurlandi eru fimmtán sveitarfélög frá Hornafirði í austri að Ölfusi í vestri. Á þessu svæði búa tæplega 26 þúsund manns eða um 8,1% íbúa landsins. Til Suðurlands hafa venjulega talist Árnessýsla, Rangárvallasýsla og Vestur-Skaftafellssýsla. Í kjölfar þess að Suðurlandsdæmi varð til er Austur-Skaftafellssýsla (sveitarfélagið Hornafjörður) gjarnan talið til Suðurlands, eins og gert er í þessari skýrslu. Vinnusóknarsvæðin eru sex á Suðurlandi, auk suðvestursvæðisins „Hvítá-Hvítá“ eins og það hefur verið nefnt, svæðið sem nær yfir höfuðborgarsvæðið skv. víðri skilgreiningu. Suðurland er stórt svæði sem nær yfir 30.966 km².

Atvinnulíf og hagvöxtur

Tæp 40% landbúnaðarframleiðslunnar koma af Suðurlandi og hvergi er landbúnaður jafnmikilvæg atvinnugrein, nema á Norðurlandi vestra (Hagfræðistofnun og Byggðastofnun, 2011). Framleiðsla er þó meiri í sjávarútvegi en landbúnaði, en fiski er einungis landað í Vestmannaeyjum, Þorlákshöfn og Höfn í Hornafirði. Hagvöxtur frá 2003-2009 var nokkurn veginn jafn landsmeðaltali, eða um 23%.

Framan af var vöxturinn heldur minni en að meðaltali á landinu öllu, en 2008 var meiri vöxtur en að landsmeðaltali og bráðabirgðatölur fyrir árið 2009 benda til þess að framleiðsla hafi dregist minna saman á Suðurlandi en á landinu öllu. Vöxtur er mestur í fasteignum og annarri þjónustu, en einnig hefur framleiðsla aukist í landbúnaði. Á meðan á þensluskeiðinu stóð var hagvöxtur nær eingöngu vestan þjórsár ef marka má tölur um útsvar og mannfjölda eftir

Kennitölur - landshluti	Suðurland
Lán Byggðastofnunar - staða 30.4.2012	2.811.853.359
sem hlutfall af heildarlánveitingum	16,77%
Vanskil	187.630.283
sem hlutfall af vanskilum í landshlutanum	6,67%
Íbúafjöldi 1. janúar 2012	25.886
Íbúafjöldi 1. janúar 2012 - karlar	13.337
Íbúafjöldi 1. janúar 2012 - konur	12.549
Íbúafjöldi - hlutfall af íbúafjölda landsins	8,10%
Íbúafjöldi - hlutfall karlar	51,52%
Íbúafjöldi - hlutfall konur	48,48%
Atvinnuleysi 2011	5,40%
Atvinnuleysi 2011 - karlar	5,40%
Atvinnuleysi 2011 - konur	5,40%
Starfajöldi hjá viðskiptavinum BST	442
Útlán pr. stöðugildi	6.368.864

Tafla 1. Suðurland - nokkrar kennitölur

sveitarfélögum. Þetta landsvæði virtist njóta nálægðar við höfuðborgina. Eftir 2007 virðist vöxtur hins vegar vera svipaður eða meiri fyrir austan þjórsá en á vesturluta Suðurlands (Hagfræðistofnun og Byggðastofnun, 2011). Atvinnuleysi mældist 5,4% á Suðurlandi árið 2011 og sama hlutfall var hjá

báðum kynjum. Segja má að atvinnulíf alls þessa svæðis einkennist af einhæfni á austursvæðinu en meiri fjölbreytni á vestursvæðinu. Fjölbreytni í atvinnulífi hefur farið vaxandi á Höfn, enda þurfa einangruð samfélög sem þessi að vera sjálfbær að einhverju leyti um þjónustu o.fl. og það sama á við um Vestmannaeyjar. Sjávarútvegur er aðal atvinnuvegur á Höfn í Hornafirði og í Vestmannaeyjum, en í Skaftárhreppi, Mýrdal og Rangárvallasýslum eru landbúnaður og ferðaþjónusta aðal atvinnugreinar. Svæðið nær Selfossi nýtur nálægðar við höfuðborgarsvæðið og er atvinnulíf mun fjölbreyttara á því svæði. Segja má að atvinnulíf í Skaftárhreppi einkennist af töluverðri einhæfni en þar eru landbúnaður og ferðaþjónusta aðal atvinnugreinar. Landbúnaður er þó í hnignun, en ferðaþjónusta í vexti. Samfélagið í dreifbýlinu byggir að miklu leyti á landbúnaði og ferðaþjónustu sem hefur verið í miklum vexti á þessu svæði undanfarin ár. Í Vestmannaeyjum byggir samfélagið afkomu sína mestmegnis á sjávarútvegi. Helstu atvinnuvegir í Rangárvallasýslum eru ferðaþjónusta og landbúnaður. Árnassýslan einkennist af landbúnaði og ferðaþjónustu, sem eru meginatvinnuvegir.

Mun færri hafa lokið háskólanámi og mun herra hlutfall karla er með

	Suðurland		Landið allt	
	Karlar	Konur	Karlar	Konur
Grunnskólapróf eða minna	31%	42%	22%	27%
Starfsnám í framhaldsskóla	5%	7%	3%	6%
Stúdentspróf	12%	17%	14%	19%
Iðnnám/ verknám/ meistaraþróf	39%	8%	31%	9%
Grunnnám í háskóla	10%	21%	19%	27%
Framhaldsnám í háskóla	3%	5%	10%	11%

iðnmenntun á Suðurlandi en að landsmeðaltali. Mun fleiri á Suðurlandi en á landsvísu hafa aðeins lokið grunnskólaprófi eða minna og er áberandi hátt hlutfall kvenna í þessum menntunarhóp athyglisvert.

Tafla 2. Suðurland - menntunarstig miðað við landið allt

Vinnusóknarsvæði á Suðurlandi

Sex vinnusóknarsvæði þéttbýlisstaða eru á Suðurlandi:

- Höfn (2141) Vestmannaeyjar (4193)
- Kirkjubæjarklaustur (442) Rangárvallasýsla (3452)
- Vík (457) Árnassýsla (11681)

Kennitölur - vinnusóknarsvæði	Höfn	Klaustur	Mýrdalshreppur
Lán Byggðastofnunar - staða 30.4.2012	418.435.718	387.307.830	422.646.822
sem hlutfall af heildarlánveitingum	2,50%	2,31%	2,52%
Vanskil	8.104.038	32.250.960	46.094.450
sem hlutfall af vanskilum á svæðinu	1,94%	8,33%	10,91%
Íbúafjöldi 1. janúar 2012	2.143	443	459
Íbúafjöldi - hlutfall íbúa landsins	0,67%	0,14%	0,14%
Starfajöldi hjá viðskiptavinum BST	66,00	27,00	30,50
Meðaltekjur á landinu öllu	4.077.900	4.077.900	4.077.900
Meðaltekjur á ári	4.071.316	3.045.823	3.233.656
Hlutfall af meðaltekjum á landinu	100%	75%	79%
Km frá höfuðborgarsvæði í þéttbýliskjarna	458	258	186

Tafla 3. Vinnusóknarsvæði á Suðurlandi - nokkrar kennitölur

Kennitölur - vinnusóknarsvæði	Vestmannaeyjar	Rangárvallasýsla	Selfoss
Lán Byggðastofnunar - staða 30.4.2012	91.545.293	458.382.441	1.033.535.255
sem hlutfall af heildarlánveitingum	0,55%	2,73%	6,16%
Vanskil	7.334.915	16.634.377	73.732.598
sem hlutfall af vanskilum á svæðinu	8,01%	3,63%	7,13%
Íbúafjöldi 1. janúar 2012	4.194	3.449	15.198
Íbúafjöldi - hlutfall íbúa landsins	1,31%	1,08%	4,76%
Starfajöldi hjá viðskiptavinum BST	77,50	77,00	163,50
Meðaltekjur á landinu öllu	4.077.900	4.077.900	4.077.900
Meðaltekjur á ári	5.049.525	3.309.715	3.512.346
Hlutfall af meðaltekjum á landinu	124%	81%	86%
Km frá höfuðborgarsvæði í þéttbýliskjarna	320	106	57

Tafla 4. Vinnusóknarsvæði á Suðurlandi - nokkrar kennitölur

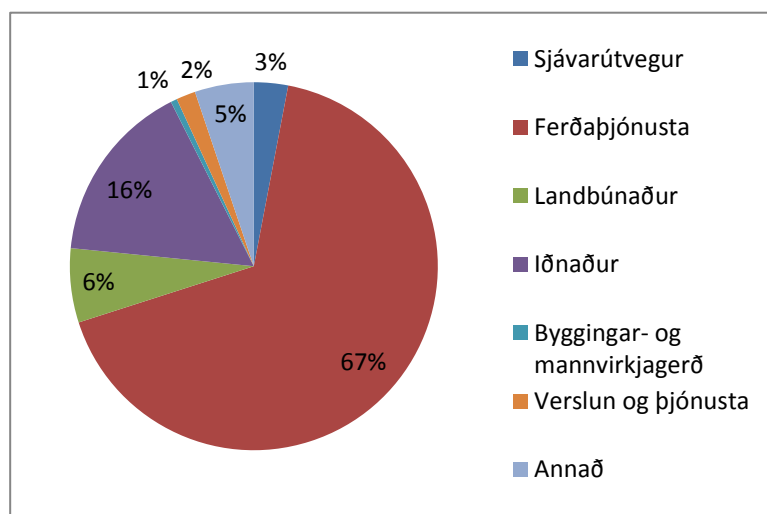
Staða sveitarfélaganna er mjög misjöfn á Suðurlandi. Vestursvæðið nýtur góðs af því að vera á áhrifasvæði höfuðborgarinnar. Aftur á móti er Hornafjörður afmarkað vinnusóknarsvæði sem nær yfir Lón, Nes og Mýrar. Austursvæði Suðurlands er vinnusóknarsvæði sem nær austan frá Fljótshverfi vestur að Þykkvabæ. Á þessu svæði eru Austur- og Vestur-Skaftafellssýslur og íbúar eru um 442. Á svæðinu er einn þéttbýliskjarni, Kirkjubæjarklaustur í Vestur-Skaftafellssýslu. Vestmannaeyjar eru einnig eitt vinnusóknarsvæði, Rangárvallasýslur eitt og svæðið allt í kringum Selfoss er eitt vinnusóknarsvæði. Á vinnusóknarsvæðinu í Mýrdal er Mýrdalshreppur sunnan Mýrdalsjökuls, vestast í Vestur-Skaftafellssýslu. Þorpið Vík í Mýrdal stendur við sjó en er eina sjávarþorpið á Íslandi sem ekki hefur höfn. Sveitarfélög innan Rangárvallasýslu eru Rangárþing ytra, Rangárþing eystra og Ásahreppur og saman mynda þessi sveitarfélög eitt vinnusóknarsvæði. Árnessýsla er staðsett á milli Þjórsár í austri og Hellisheiðar í vestri en nær þó vestur fyrir Svínahraun og niður undir Gunnarshólma. Í sýslunni eru átta sveitarfélög og fjórtán byggðakjarnar. Sveitarfélögin eru Flóahreppur með 601 íbúa, Sveitarfélagið Árborg með 7.776 íbúa, Skeiða- og Gnúpverjahreppur með 508 íbúa, Hrunamannahreppur með 771 íbúa, Bláskógarbyggð með 907 íbúa, Gríms- og Grafningshreppur með 420 íbúa, Hveragerðisbær með 2.275 íbúa og Sveitarfélagið Ölfus með 1.922 íbúa.

Lánveitingar Byggðastofnunar og samfélagsleg áhrif

Útlán Byggðastofnunar til Suðurlands standa í 2.811 mkr eða um 16,8% af útlánasafni stofnunarinnar.

Vanskil eru 187,6 mkr eða 6,7% af útlánum á svæðinu. Á bak við þessi útlán standa 442 stöðugildi á Suðurlandi en það þýðir um 6,4 mkr/stöðugildi.

Á svæðinu við Höfn hafa lánveitingarnar verið mestar til ferðaþjónustu, um 85%. Í Skaftárhreppi hefur langmest verið lánað til ferðaþjónustunnar, um 93% sem endurspeglar þá miklu uppbyggingu sem hefur verið í þeirri atvinnugrein á svæðinu. Í Mýrdalnum í kringum Vík er um

Mynd 1. Suðurland - skipting lánasafns Byggðastofnunar eftir atvinnugreinum

98% af lánum stofnunarinnar til ferðaþjónustuaðila en Ferðaþjónusta er mikil á svæðinu þó landbúnaður sé enn stærstur á þessu svæði. Þó sjávarútvegur sé enn aðalvinnugreinin í Vestmannaeyjum eru lán stofnunarinnar að miklu leyti vegna ferðaþjónustu, eða um 81%. Nýtt lán hefur ekki verið veitt til Vestmannaeyja um langt skeið, og hafa umsóknir að sama skapi verið mjög fáar. Af því má ráða að viðskiptabankarnir séu að þjónusta Vestmannaeyjar bærilega. Mest hefur verið lánað til ferðaþjónustu í Rangárvallarsýslum, um 86% lánveitinga stofnunarinnar á þetta svæði eru til þeirrar atvinnugreinar. Skipting lánasafns stofnunarinnar í Árnessýslum endurspeglar fjölbreytt atvinnulíf á svæðinu sem nýtur nálægðarinnar við höfuðborgarsvæðið enda hefur íbúum á svæðinu fjölgað töluvert síðastliðin ár þó heldur hafi dregið úr fjölgun undanfarið. Samfélagsleg áhrif af lánveitingum Byggðastofnunar eru einna mest á þeim svæðum á Suðurlandi sem eiga undir högg að sækja og því má segja að þær séu að virka nokkuð vel fyrir þennan landshluta. Áhrifanna gætir lítið á vestursvæðinu sem er næst höfuðborgarsvæðinu en meira í Mýrdals- og Skaftárhreppi.